

FÖLDRAJZ

ALAPELVEK, CÉLOK

A Földünk – környezetünk m veltségi terület megismerteti a tanulókat a sz kebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemz ivel, folyamataival. El segíti, hogy reális kép alakuljon ki bennük nemzeti értékeinkr l, a magyarság világban elfoglalt helyér l, hazánk természeti, társadalmi-gazdasági adottságairól, jellemz társadalmi-gazdasági folyamatairól, valamint az európai integrációban betöltött szerepér l. Megismerteti – lehet ség szerint a gyakorlatban – a sz kebb és a tágabb természeti és társadalmi környezetben való tájékozódás, eligazodás alapvet eszközeit és módszereit. Vizsgálódásának középpontjában a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, valamint napjaink eseményei állnak. Valamennyit a társadalom szemszögéb l mutatja be a természet-, a társadalom- és a környezettudományok vizsgálódási módszereinek alkalmazásával.

A Földünk – környezetünk m veltségi terület tartalmainak feldolgozása során fejl dik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész; a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az er forrásokkal való ésszer gazdálkodást. A m veltségi terület minden jelenséget és folyamatot tér- és id beli változásában, fejl désében mutat be, megláttatva azok okait és lehetséges következményeit is. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók felel s magatartása a sz kebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehet vé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjed természetátalakító tevékenységét, valamint az ebb l fakadó, szintén világméret természeti és társadalmi problémákat. Az elsajátított ismeretek és a felismert összefüggések alapján érthet vé válnak azok az új kihívások, amelyek a XXI. század elején átszabják a hagyományos gazdaság kereteit, s amelyek érdekellentéteket okozhatnak, társadalmi változásokat gerjeszhetnek a világ korábban egymástól elzárt térségeiben, társadalmaiban.

A m veltségi terület tartalmi elemeinek feldolgozása a sz kebb és tágabb környezetünkr l megszerzett ismeretek b vítése mellett nagymértékben hozzájárul a tanulók képességeinek fejl déséhez. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetít , illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejl dését. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul a nyitott és befogadó magatartás kialakulásához, felkelti az igényt az eltér kultúrák megismerése, a következ nemzedékek számára történ meg rzése iránt. Mindezzel hozzájárul a felel s és tudatos környezeti magatartáshoz.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhet kölcsönhatások feltárásával a m veltségi terület tartalmainak feldolgozása hozzájárul a korszer természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatainak megismeréséhez, megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás, az

információszerzés és a nyitott gondolkodás. Ezért a megnevezett tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók kezdetben még irányított, majd egyre önállóbbá váló információszerző tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés- és feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. Hazánk és a világ társadalom-földrajzi jellemzőinek bemutatásával fejlődik a tanulók szociális és állampolgári kompetenciája. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismerése nagymértékben hozzájárul a gazdasági élet eseményeiben történő eligazodáshoz, az aktív, kreatív, a körülményekhez rugalmasan alkalmazkodó és vállalkozó-képes állampolgárrá váláshoz.

A Földünk – környezetünk természeti területben megfogalmazott célkitűzések, fejlesztési feladatok és az azokhoz kötődő tartalmak elsajátítása az 5. évfolyamon kezdődik, mert az oktatás alapozó szakaszában nem a szaktudományi ismeretek elkülönítésén van a hangsúly, hanem alapvetően a természettudományi (illetve részben a társadalom- és a környezettudományi) kapcsolatok megértésén. Ezért a természeti terület tartalmi és képességfejlesztési alapozása az 1–4. évfolyamon az Ember és természet természeti terület keretében megfogalmazottak alapján történik. Az 5–6. évfolyamra vonatkozó követelményrendszer már nemcsak az Ember és természet természeti terület megnevezésű terület megfelelő fejlesztési területeihez is szervesen kapcsolódik. E kapcsolatok is hangsúlyozzák a Földünk – környezetünk természeti terület integráló jellegét, valamint a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok összefüggéseinek megvilágításában és kölcsönhatásainak feltárásában betöltött alapvető szerepét.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

1. Tájékozódás a földrajzi térben
2. Tájékozódás az időben
3. Tájékozódás a környezet anyagairól
4. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól
5. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról
6. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról

KÖZMUNKA VEZETÉSI TARTALMAK

9–12. évfolyam

1. A tér és ábrázolása

1.1. Téregységek

- A Föld, a Naprendszer és a Világegyetem.
- A geoszférák és felépítései, funkcionális terek.

1.2. Térábrázolás

- A térmegismerés és a térábrázolás eszközei.
- Az térképezés és a távérzékelés társadalmi-gazdasági, környezeti jelentősége.

2. Az idő

2.1. Id egységek

- A napi és évi id számítás csillagászati alapjai; a földtörténeti id számítás alapjai.
- A társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok id skálája, id tartama.

2.2. Id rend

- Földrajzi-környezeti folyamatok, a földtörténet főbb eseményei és azok id rendje Földünk egészére kiterjedő példák alapján.

3. A természeti környezet és jelenségei

3.1. Anyagok, anyagi rendszerek

- A Naprendszer és a geoszférát felépítő anyagok, anyagi rendszerek keletkezése és jelentősége, szerepük a mindennapi életben és a gazdaságban.

3.2. Geoszférák

- A Föld szféráinak kialakulása és fejlődése.
- A geoszférák felépítése, szerkezete, tagolása, a felépítésből adódó környezeti és társadalmi következmények.
- A geoszférák fő folyamatai, jelenségei.
- Anyag- és energiaforgalom.
- Áramlási rendszerek a geoszférákban.
- A geoszférák belüli és az azok közötti folyamatok kölcsönhatásai, társadalmi-gazdasági és környezeti következményei, kezelésük. Veszély- és katasztrófa-helyzetek.

3.3. Földrajzi övezetesség

- A komplex földrajzi övezetesség rendszere; az övezetesség elemeinek összefüggései.
- A forró, a mérsékelt és a hideg övezet, öveinek, területeinek jellemzői.

3.4. Égitestek

- A Világegyetem, a Naprendszer és a Föld kialakulása.
- A Világegyetem és a Naprendszer főbb folyamatai, jelenségei és azok földi következményei.

4. A társadalmi-gazdasági tér szerveződése és folyamatai

4.1. A társadalmi-gazdasági élet térszerveződése

- A népesség szerkezete; demográfiai mutatók és társadalmi-gazdasági következményei.
- Világnyelvek és világvallások.
- A települések szerkezetének és szerepkörének átalakulása, településhálózat, településhierarchia.
- Gazdálkodás a természeti és a társadalmi erőforrásokkal.
- A gazdasági szerkezet, a gazdasági szektorok, ágazatok jellemzői, szerepük változása.
- A gazdasági fejlettség területi különbségei, a gazdasági szerkezet és a társadalmi-gazdasági fejlettség kapcsolata.

4.2. A világgazdaság szerveződése és működése

- A globális világgazdaság és világpiac kialakulása, jellemzői, működése, a transznacionális vállalatok.
- Társadalmi-gazdasági mobilitás (munkaerő-vándorlás, tőke mozgás, termelésáthelyeződés), a folyamatok társadalmi-gazdasági és környezeti hatásai.
- Az integrálódás folyamata és szintjei.
- A pénzügyi működése, az értékpapírok és a tőke kapcsolata. A monetáris világ jellemzői, folyamatai: hitelezés, adósság, eladósodás.

- Fontosabb nemzetközi gazdasági-társadalmi, környezeti és segélyszervezetek, intézmények pénzügyi szervezetek szerepe.

5. A földrajzi tér regionális szervez. dése

5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza

- Hazánk kapcsolódása az európai er terekbe, helye és szerepe a világgazdaságban; a társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei hazánkban.
- A magyarországi régiók földrajza.
- A Kárpát-medence eurorégiói, a régiószervez. és földrajzi logikája.
- A magyarsághoz köt. d világorökségi helyszínek.

5.2. Európa

- Az Európai Unió földrajzi jellemz. i és politikája (mez. gazdasági, regionális, környezeti); társadalmi-gazdasági és környezeti együttm. ködések Európában.
- Az európai er. tér helye a világgazdasági folyamatokban; a társadalmi-gazdaságifejlettség területi különbségei Európában.
- A közép-európai regionális együttm. ködések földrajzi alapjai.

5.3. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok

- A társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei és következményei az Európán kívüli földrészekben.
- A távoli kontinensek sajátos természeti és társadalmi-gazdasági adottságok alapján létrejött tipikus tájainak, területeinek földrajzi-környezeti jellemz. i.
- A világgazdaságban eltér. szerepet betölt. országok és országcsoportok (pl.: centrumtárségek, perifériák), regionális példák.

6. Globális kihívások

6.1. Globális problémák

- A Föld globális társadalmi-gazdasági problémái, azok okai, következményei és megoldási lehet. ségei.
- A globalizáció társadalmi, kulturális hatásai.
- A geoszféra természetes egyensúlyára ható veszélyforrások, folyamatok, problémák.

6.2. Fenntarthatóság

- A társadalmi-gazdasági és a környezeti szempontok kölcsönös érvényesíthet. sége a gazdálkodásban.
- A gazdasági növekedés következményei; tudatos fogyasztói és vásárlói magatartás; fenntartható er. forrás-hasznosítás.
- A felhasználás károsító hatásainak mérséklési lehet. ségei.
- Környezet- és természetvédelmi feladatok, környezetgazdálkodás; védett természeti és kulturális értékek (világorökségek) példái.
- Felel. s környezeti magatartás, az egyén társadalmi szerepvállalása.
- Helyi szervez. dések, regionális és nemzetközi összefogás a fenntarthatóság eléréséért: egyezmények, irányelvek, nemzetközi szervezetek.

Földrajz a gimnáziumok 9–10. évfolyama számára

A *földrajzoktatás* megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági, valamint környezeti jellemzőivel, folyamataival, a környezetben való tájékozódást, eligazodást segítő alapvető eszközökkel és módszerekkel. Vizsgálódásának középpontjában a földrajztudomány, valamint a társföldtudományok (geológia, meteorológia, geofizika, planetológia) által feltárt természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, azok kölcsönhatásai, illetve napjaink gazdasági, környezeti eseményei állnak, lokális, regionális és globális szinten egyaránt, különös tekintettel a fenntarthatóságra.

9–10. évfolyam

A *földrajzi* tartalmak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást. A természet minden jelenséget és folyamatot tér- és időbeli változásában, folytonos átalakulásában mutat be, megvilágítva azok okait és lehetséges következményeit. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók felelős magatartása a szűkebb és a tágabb természeti, illetve társadalmi környezet iránt. A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, az ebből fakadó, szintén világméretű természeti és társadalmi problémákat úgy, hogy egyben használható támpontokat kapjanak ezek problémák megoldásainak következő évtizedekben várható irányaihoz is.

A tartalmi elemek feldolgozása a szűkebb és tágabb környezetünkkel megszerzett ismeretek bővítése mellett nagymértékben hozzájárul a *tanulók képességeinek fejlődéséhez*. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. Az Európai Unió, valamint a távoli országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemléletmód kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás, a jövő generáció érdekeit is szem előtt tartó gondolkodás fejlődéséhez. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulóknál az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó és globalizálódó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerzés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá

váló információszerző tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerzés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek felhasználására. A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének kialakítása. Hazánk és a világ társadalom-földrajzi jellemzőinek bemutatásával a tantárgy segíti a szociális és állampolgári kompetencia fejlődését. Napjaink társadalmi-gazdasági folyamatainak megismertetése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes állampolgárrá válhassanak.

A tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti őket a szakirányú felsőfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az iskolából kilépő diákok képesek legyenek felelős döntéshozatalra az állampolgári szerep gyakorlása során.

Az egyes tartalmi egységek végén található fogalmak, illetve topográfiai követelmények az általános iskolában elsajátított tananyagra épülnek, és feltételezik azok ismeretét, az ott megnevezettek közül csak a középiskolai tananyag feldolgozása szempontjából meghatározó jelentőségű fogalmakat ismételtük meg. Ezek újbóli felsorolása a fogalmak – a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően – tartalmi-szemléleti elmélyítésére utal.

A HETI ÉS ÉVES ÓRASZÁMOK

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
9. évfolyam	2	72
10. évfolyam	2	72

ÓRATERV

Témakörök	Az órák felhasználása			
	Új ismeretek	Gyakorlati óra ^{***}	Ismétlés, összefoglalás, mérés- értékelés	Összes óraszám kerettantervben leírt / helyi tanterv
9. évfolyam				
I. A Föld kozmikus környezete	8	0	2	10
II. A földi tér ábrázolása	2	2	1	5
III. A Föld mint k zetbolygó szerkezete és folyamatai	11	2	2	15
IV. A légkör földrajza	9	1	1	11
V. A vízburok földrajza	9	1	1	11
VI. A földrajzi övezetesség	9	1	2	12
VII. Társadalmi folyamatok a 21. század elején	4	1	1	6
<i>Év végi összefoglalás****</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
Összesen	52	8	12	72

10. évfolyam				
VIII. A világgazdaság jellemző folyamatai	8	2	2	12
IX. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában	10	3	2	15
X. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában	12	3	1	16
XI. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői	12	3	1	16
XII. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdései	6	4	1	11
<i>Év végi összefoglalás ****</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
Összesen	48	15	11	72

*** Gyakorlat, ábra-, grafikon- és egyéb elemzés, forrásfeldolgozás, számítási feladatok, kiseladások, bemutatók stb., vagy új ismeret.

**** Év végi összefoglalás, amelynek órakerete szükség esetén az egyes témakörök feldolgozásába is beépíthető.

9. évfolyam

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A Föld kozmikus környezete				Órakeret 10 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
	8	0	2	10	
Elzeter tudás	A Föld mint égitest jellemzői. A Föld mozgásai és azok következményei (napszakok, évszakok váltakozása, időszámítás). Alapvető tájékozottság a térbeli és az időbeli nagyságrendekben.				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A modellhasználat fejlesztése a Naprendszer keletkezéséről és felépítéséről alkotott elképzelések tudománytörténeti jelentőségének megértésén keresztül.</p> <p>A csillagászati térben való tájékozódási képesség fejlesztése, helyes elképzelés kialakítása a csillagászati adatok (távolságok) nagyságrendjéről.</p> <p>Az elvont gondolkodás fejlesztése az egyedi és közös jellemzők felismertetésével a Föld és a bolygó szomszédainak példáján. A rendszerfogalom fejlesztése a Naprendszer felépítésében megfigyelhető törvényszerűségek felismerésével.</p> <p>A Föld mozgásaiból adódó jelenségek törvényszerűségeinek felismertetése, bolygónk életére gyakorolt hatásának megértése.</p> <p>A tudományos és az áltudományos elméletek közötti különbség megvilágítása az asztrológia (csillagjóslás) példáján.</p>				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A csillagászati ismeretek fejlődése</p> <p>A geocentrikus és a heliocentrikus világkép, a bolygómozgás törvényszerűségei.</p> <p>A csillagképek látszólagosságának megértése, néhány ismertebb csillagkép mitológiai eredettörténetének ismerete.</p> <p>A Világegyetem</p> <p>A Világegyetem (Univerzum), a Tejútrendszer (Galaxis) és a Naprendszer kapcsolata és méretei.</p> <p>A Világegyetem keletkezésével kapcsolatos legfontosabb elméletek bemutatása. A csillagfejlődés áttekintése.</p> <p>A Naprendszeren kívüli bolygók (exobolygók) kutatásának új eredményei.</p> <p>A Naprendszer I.</p> <p>A Naprendszer tagjai, felépítésének törvényszerűségei, az égitestek osztályozása.</p> <p>A Nap mint csillag szerkezete, jellemző folyamatainak bemutatása.</p> <p>A naptevékenység földi hatásai példák alapján.</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az ó- és a középkor tudományos gondolkodása.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mitológia.</p> <p><i>Fizika:</i> a bolygómozgás törvényei, a tömegvonzás törvénye, forgómozgás, viszonyítási rendszer, a csillagok energiatermelése, elektromágneses sugárzás,</p>

<p>A Naprendszer II. A Föld-típusú (kőzet-) és a Jupiter-típusú (gáz-) bolygók jellemzőinek összehasonlítása, a törpebolygó mint égitesttípus magyarázata, kisbolygók, üstökösök, meteorok, meteoritok jellemzése. *A Vénusz, a Mars és a Föld felszíni és légköri folyamatainak összehasonlítása.</p> <p>A Föld mint égitest I. A tengely körüli forgás és Nap körüli keringés következményeinek összekapcsolása az ember életére gyakorolt hatásokkal.</p> <p>A Föld mint égitest II. A periodikusan ismétlődő jelenségek és az időszámítás összekapcsolása, a helyi és a zónaid megkülönböztetése, gyakorlat jelentőségük belátása, alkalmazása egyszerű számítások során.</p> <p>A Hold Jellemzése; mozgásai földi hatásainak, a holdfázisok és a fogyatkozások kialakulásának magyarázata. a holdkutatók eredményeinek bemutatása interneten legújabb információk alapján.</p> <p>**Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében Az űrkutatás legfontosabb mérőföldköveinek és eszközeinek, űrkutatás magyar vonatkozású eredményeinek megismerése. A holdak gyakorlati jelentőségének példái.</p>	<p>részecskesugárzás, nyomás, hőmérséklet, űrkutatás.</p> <p><i>Kémia:</i> hidrogén, hélium, gázok.</p> <p><i>Matematika:</i> logika, matematikai eszközhasználat.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> az élet fogalma, fotoszintézis.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Világegyetem, Tejútrendszer, fényév, exobolygó, Naprendszer, csillagászati egység, kőzetbolygó (Föld-típusú bolygó), gázbolygó (Jupiter-típusú bolygó), törpebolygó, tengely körüli forgás, keringés, földrajzi koordináta-rendszer, helyi és zónaid, holdfázis, nap- és holdfogyatkozás, rálátás.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A földi tér ábrázolása			Órakeret 5 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
Előzetes tudás	<p>A térkép és a földgömb fogalma, ábrázolása és méretaránya. Szemléletű térképolvasás. A földrajzi fokhálózat elemeinek használata, tájékozódás a fokhálózat segítségével.</p>			

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A logikai térképolvasás képességének kialakítása; gyakorlottság kialakítása különböző típusú térképek információforrásként való használatában (közölt információk felismerése, értelmezése, felhasználása).</p> <p>A modern technikai rendszerek szerepének bemutatása a Föld megismerésében és gyakorlati célok megvalósításában.</p>
--	---

<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p><i>A térkép</i> A térképkészítés fejlődése, a modern térképkészítés elvei. A földrajzi fókálózat értelmezése és használata; a vetület fogalma, a legelterjedtebb vetülettípusok és jellemzőik összehasonlítása, alkalmazhatóságuk korlátai. A térképek csoportosítása méretarány és tartalom alapján; a domborzat háromdimenziós ábrázolásának lehetőségei. Térképvezetések és egyszerű keresztmetszeti ábrák készítése.</p> <p><i>Tájékozódás a térképen és a térképpel</i> Távolság- és magasságmeghatározási és a méretarányhoz kapcsolódó számítási feladatok megoldása különböző méretarányú térképeken. Tájékozódási, számítási feladatok megoldása a fókálózat használatával. (gyakorlat)</p> <p><i>A terepi tájékozódás eszközei és gyakorlata, a térképi ismeretek alkalmazása</i> mindennapi tájékozódási helyzetekben. <i>Logikai térképolvasás.</i> (gyakorlat)</p> <p><i>Távérzékelés és térinformatika</i> A holdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő hold-családok; a holdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása holdfelvételeken. A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáján. Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély elrejelzése, környezetkárosodásának felismerése).</p>	<p><i>Matematika:</i> arányszámítás, mértékegységek.</p> <p><i>Informatika:</i> adat, információ, adatbázis, digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Fizika:</i> elektromágneses sugárzás, kutatás, mesterséges égitestek.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Vetület, vetülettípus, jelrendszer, topográfiai és tematikus térkép, kis-, közepes- és nagy méretarányú térkép, abszolút és relatív magasság, szintvonal, helymeghatározás, távérzékelés.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A Föld mint k zetbolygó szerkezete és folyamatai			Órakeret 15 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
		11	2	2
El zetes tudás	A Föld alakja, felépítésének egyszer modellje. A szárazföldek és az óceánok elhelyezkedése. Elemi tájékozottság a földtörténet id rendjér l. Az alapvet domborzati és felszínformák felismerése, jellemz ik ismerete. A leggyakoribb hazai üledékes és vulkáni k zetek.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A k zetbolygó mint összetett, törvényszer ségek alapján változó rendszer bemutatása. Az oksági gondolkodás er sítése anyagok különböz körülmények közötti eltér fizikai viselkedésének bemutatásával. Helyes id képzet kialakítása id nagyságrendek összevetése, az események sorrendiségének felismerése révén. A környezet iránti felel sségérzet növelése az ásványkincs-készletek véges hasznosíthatóságának példáján. Olyan képesség és szemlélet kialakítása, amely a pozitív hatások, a lehetséges környezeti kockázatok és az egymással ütköz érdekek felismerésére révén hozzájárul, a tanultakat felhasználni képes, megalapozott érvelés iránti igény kialakulásához.			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A k zetbolygó gömbhéjainak szerkezete és ásványtani összetétele A bels gömbhéjak fizikai jellemz i; a tulajdonságok változásában megfigyelhet törvényszer ségek megfogalmazása. Az egyes gömbhéjak f geokémiai és ásványtani jellemz i.</p> <p>A k zetlemezek mozgása I-II A kontinentális és az óceáni k zetlemezek felépítésének és legfontosabb tulajdonságainak összehasonlítása. A közeled , a távolodó és az elcsúszó k zetlemez-szegélyek jellemz folyamatainak és következményeinek leírása konkrét példák alapján; folyamatábrák elemzése és készítése.</p> <p>A k zetlemezek mozgásának következményei I-II. A földrengésveszélyes térségek elhelyezkedésének törvényszer ségei; a földrengések következményei, a cunami. A földrengések el rejzésének lehet ségei és korlátai; a károk mérséklésének lehet ségei példák alapján, a társadalom felel s alkalmazkodása a földrengésveszélyes zónákban; a nemzetközi segítségnyújtás szerepének bemutatása konkrét példa alapján. A felszín alatti és a felszíni magmatizmus jellemz inek bemutatása; a vulkánosság típusai, összefüggésük a k zetlemez-</p>	<p><i>Kémia:</i> szerves és szervetlen vegyületek, keverék, ötvözet, ásványok, k szén, szénhidrogén, halmazállapotok.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> él anyag, evolúció, rendszertan.</p> <p><i>Matematika:</i> térbeli mozgások elképzelése id egységek, id tartammérés.</p> <p><i>Fizika:</i> úszás, s r ség, nyomás, h mérséklet, er hatások, szilárd testek fizikai változásai,</p>

<p>szegélytípusokkal; magyarázó ábrák elemzése. Az ütköz k zetlemez-szegélyek mentén lejátszódó folyamatok összehasonlítása. Mélytengeri árok, peremi medence, üledékfelhalmozódás, szigetív, hegységképzés és (orogenezis).</p> <p><i>A geológiai (belső) és a földrajzi (külső) erők felszínformáló munkájának kapcsolata, szerepük bemutatása kontinentális és óceáni példák alapján.</i></p> <p>Ásványkincsek I. A legfontosabb kizetalkotó <i>ásványok</i> felismerése, elkülönítése; a <i>kizetek</i> csoportosítása, az egyes kizet csoportokhoz tartozó <i>földbbszövet</i> típusok jellemzése; kizetvizsgálat, kizetfelismerés. (gyakorlat) A kizetek hasznosításának bemutatása példák alapján: közvetlen (pl. terméskő) és átalakítást követő használat (pl. cement, cserép).</p> <p>Ásványkincsek II. <i>Érc</i>ek és más hasznosítható ásványegyüttesek: példák gyakori ércásványokra, felismerésük, elkülönítésük; magmás és üledékes ércképzés és; az érc <i>gazdasági hasznosításának bemutatása példák alapján. Fosszilis energiahordozók</i>: a kizsén és a szénhidrogének keletkezésének folyamata, gazdasági jelentőségük változása.</p> <p>A bányászatból, a szilárd földfelszín megbontásából eredő környezeti problémák A nagy tömegű kizetátalakítás (pl. cementgyártás) és a fenntarthatóság kapcsolatának szemléltetése; az építkezés, ércbányászat, fosszilis energiahordozók kitermelésének és felhasználásának környezeti következményei információgyűjtés és feldolgozás alapján. A károsodás mérséklésének lehetőségei, a rekultiváció bemutatása példákban.</p> <p>Földtörténet I-III. A kormeghatározás módszerei, a módszerek szerepének összehasonlítása. A földtörténeti időskála elemzése; eon, idő, időszak, kor időegységek rendszere. A Föld belső és felszíni fejlődésének legfontosabb eseményei, azok nyomai bolygónkon; az élet elterjedésének legfontosabb lépései, az élet visszahatása a földrajzi, és ezen keresztül a geológiai folyamatokra, a környezet változásának mérföldkövei; konkrét példák megnevezése, területi elfordulásuk bemutatása.</p> <p>* A talaj A talaj mint a legösszetettebb és a társadalmi-gazdasági folyamatok miatt legsérülékenyebb környezeti képződmény jellemzése; a talajképzés és folyamatának, összefüggéseinek</p>	<p>hullámterjedés. <i>Magyar nyelv és irodalom</i>: szövegelemek időrendjének felismerése. <i>Etika</i>: az erők forrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek. <i>Informatika</i>: digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p>
---	--

<p>bemutatása.</p> <p>A talaj szerkezete, szintjeinek jellemz i; az elterjedt zonális és azonális talajok jellemzése a kialakításában szerepet játszó tényez k bemutatásával.</p> <p>A talaj környezeti hatásjelz szerepének és a talajpusztulás mérséklési lehet ségeinek bemutatása példák alapján.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Geoszféra, földkéreg, földköpeny, földmag, asztenoszféra, magma, geotermikus gradiens, k zetlemez-mozgás, hegységképz dés, földrengés, vulkanizmus, szerkezeti mozgás; k zetalkotó ásvány, magmás, üledékes és átalakult k zet, ércásvány, ércképz dés, agyagásvány, geokémiai körforgás; nagyszerkezeti elem, domborzati forma, rekultiváció; kormeghatározás, smaradvány (fosszília), földtörténeti eon, id , id szak, kor.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Gondwana, Pangea, Tethys. sföldek (pajzsok) tanult példái. A Kaledóniai-, a Variszkuszi-, a Pacifikus-, az Eurázsiai-hegységrendszer tanult tagjai. Fuji, Vezúv, Etna, Hawaii-szigetek, Teleki-vulkán, Kilimandzsáró-csoport, Mt. Pelée, Mount St. Helens, Popocatépetl, Krakatau, Hawaii-szigetek</p>

<p>Tematikai egység/Fejlesztési cél</p>	<p>A légkör földrajza</p>				<p>Órakeret 11 óra</p>
	<p>Az órakeret felhasználása</p>	<p>Új ismeretek</p>	<p>Gyakorlat</p>	<p>Ismétlés, mérés</p>	
<p>El zetes tudás</p>	<p>9</p>	<p>1</p>	<p>1</p>	<p>11</p>	<p>Id járási elemek és jelenségek felismerése. A felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai. Az id járási elemek térbeli és id beli változásai. A Föld gömb alakjának következményei, az éghajlati övezetesség kialakulásának okai, az egyes éghajlatok el fordulásának területi példái. Éghajlati diagram.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az oksági gondolkodás fejlesztése a légköri folyamatokat alakító tényez k közötti kölcsönhatások alapján. A légkör mint rendszer folyamatainak a Föld egészére gyakorolt hatásának bemutatása. Igény és képesség kialakítása a tevékeny, felel s környezeti magatartásra az emberi tevékenység légköri folyamatokra gyakorolt hatásainak bemutatásával, a személyes felel sség és cselekvés szükségességének felismertetésével. A lokális és a globális kapcsolatának beláttatása a helyi károsító folyamatok globális veszélyforrásokká válásának példáján. Az id járás okozta veszélyhelyzetek felismertetése, a helyes és mások iránt is felel s cselekvés képességének kialakítása.</p>				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A légkör anyagai és szerkezete</i> A légkör felépítési anyagok csoportosítása, az egyes anyagok légköri folyamatokban betöltött szerepének megismerése. A légkör tartományainak jellemzése, jellemzőik összehasonlítása, szerepük értékelése a földi élet és a gazdaság szempontjából.</p> <p><i>A levegő felmelegedése</i> A levegő felmelegedésének folyamata, törvényszerűségei; folyamatára elemzése, hőmérsékletváltozásához kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása. A felmelegedést meghatározó és módosító tényezők hatásuk gazdasági-energetikai hasznosíthatóságának példái.</p> <p><i>A felhő- és csapadékképződés</i> A felhő- és csapadékképződés feltételei, összefüggései, a folyamat bemutatása. A levegő nedvességtartalmához és a csapadékképződéshez kapcsolódó számítási feladatok megoldása. A talajmenti és a hulló csapadékok típusainak jellemzése, a csapadék gazdasági jelentőségének ismertetése példákkal.</p> <p><i>A levegő mozgása I.</i> A légnyomás változásában szerepet játszó tényezők megnevezése; a légnyomás és a szél kialakulásának összefüggései. A nagy földi légkörzés rendszerének bemutatása; a szélrendszerek jellemzése.</p> <p><i>A levegő mozgása II.</i> A monszun szélrendszer kialakulásában szerepet játszó tényezők bemutatása, a hőmérséklet és a forró övezeti monszun összehasonlítása; a jellegzetes helyi szelek és a mindennapi életre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.</p> <p><i>A levegő mozgása III.</i> A ciklon és az anticiklon összehasonlítása, az időjárás alakításában betöltött szerepük igazolása.</p> <p><i>Időjárás, időjárási frontok</i> Az időjárás és a mindennapi élet kapcsolatának bemutatása. Szöveges és képi időjárás-elrejelzés értelmezése; következtetés levonása időjárási adatokból. A hideg és a meleg front összehasonlítása, jellemző folyamataik bemutatása, példák a mindennapi életet befolyásoló szerepükre. Felkészülés az időjárás okozta veszélyhelyzetekre, a helyes és másokért is felelősségteljes magatartás kialakítása.</p> <p>Szöveges és képi időjárás-elrejelzés értelmezése; következtetés</p>	<p><i>Kémia:</i> gázok jellemzői, gáztörvények, a víz tulajdonságai, kémhatás, kémiai egyenletek, légnyomás, hőmérséklet, áramlások, savas eső.</p> <p><i>Fizika:</i> gáztörvények, kicsapódás, légnyomás, hőmérséklet, áramlások, sebesség, üvegházhatás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> légzés, keringés, légúti betegségek, allergia.</p> <p><i>Matematika:</i> százalékszámítás, matematikai eszköztudás alkalmazása.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> az egyéni felelősség felismerése, felelősségteljes viselkedés.</p>

<p>levonása id járási adatokból. (gyakorlat)</p> <p><i>A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége</i> A felszínformáló tevékenységet befolyásoló tényez k összegy jtése; a pusztító és épít tevékenység által létrehozott jellemz i formák felismerése. A szél és a csapadék felszínformáló tevékenységének gazdasági következményei.</p> <p><i>A légszennyezés következményei</i> A legnagyobb légszennyez források megnevezése; a szennyez és élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján. Az egyén lehet ségeinek és felel sségének feltárása a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának meg rzésében. Aktuális légszennyezési információk gy jtése és feldolgozása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Állandó, változó és er sen változó gáz; troposzféra, sztratosféra; üvegházhatás, a h mérséklet napi és éves járása, izoterma, izobár, h mérsékleti egyenlít , f nszél, harmatpont, abszolút / relatív páratartalom, felh típusok, talaj menti csapadék, hulló csapadék; id járás- el rejelzés, kibocsátás, szállítás, leülepedés, ózonréteg ritkulása (elvékonyodása), globális felmelegedés, savas csapadék, a szél pusztító és épít munkája, erózió.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A vízburok földrajza				Órakeret 11 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek 9	Gyakorlat 1	Ismétlés, mérés 1	Összes óraszám 11	
El zetes tudás	Az óceánok és a jelent sebb tengerek elhelyezkedése. A folyók felszínformáló munkájának jellemz i példái, az árvíz. A tavak jellemz i. Hazánk legnagyobb folyói és tavai. Az egyes kontinensek legjelent sebb folyói, tavai. Talajvíz, hévíz fogalma, hazai el fordulások példái. Vízszennyezés.				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vízburokban lezajló folyamatok társadalmi-gazdasági következményeinek felismertetése. Oksági gondolkodás fejlesztése a növekv termelés és fogyasztás által a vízburokban bekövetkezett változások, az emberiség további sorsát is befolyásoló hatások megláttatásával. A személyes felel sség és cselekvés szükségességének, lehet ségeinek felismertetése, a felel s környezeti magatartás iránti igény kialakítása. A környezeti szemlélet fejlesztése a lokális károsító folyamatok kölsönhatások révén megvalósuló globális veszélyforrásokká válásának, valamint az egészséges ivóvíz biztosításának egyre				

	nagyobb nehézségei miatt elengedhetetlen ésszerű, takarékos vízfelhasználás beláttatásával. A vízburok folyamatai által okozott veszélyhelyzetek felismertetése és a helyes, mások iránt is felelősségteljes cselekvés képességének kialakítása.
--	--

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A vízburok tulajdonságai. A vízburok tagolódása, az elemek kapcsolódásának, egymáshoz való viszonyának megértése (világtenger, óceánok, tengerek); a tengerek típusainak, jellemzőinek bemutatása példák alapján. A sós és az édes víz eltérő tulajdonságai, következményeinek bemutatása. A tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseinek értelmezése.</p> <p>A vízburok mozgásai I-II. A hullámzás kialakulása és jellemzői, kapcsolata a parttípusokkal. *A tenger felszínformáló munkáját befolyásoló tényezők megismerése; építő és pusztító tengerpartok jellemzése. A tengeráramlást kialakító tényezők összefüggéseinek bemutatása; a hideg és a meleg tengeráramlások példái; a tengeráramlás éghajlat-módosító szerepének bemutatása példákban. A tengerjárást kialakító tényezők összefüggései, a jelenség kapcsolata a torkolattípusokkal.</p> <p><i>A felszín alatti vizek</i> A felszín alatti vizek típusai, kialakulásuk folyamatának, összefüggéseinek bemutatása. Az egyes víztípusok jellemzése, gazdasági jelentőségük megismertetése példák alapján; veszélyeztetettségük okainak és következményeinek feltárása.</p> <p>** <i>A karsztosodás</i> A karsztosodás folyamatának bemutatása, a tényezők közötti összefüggések felismerése. A felszíni és felszín alatti karsztformák jellemzése; a jellemző felszínformák felismerése képeken, terepen, következtetés a kialakulás folyamatára.</p> <p><i>A felszíni vizek</i> A vízgyűjtő terület, a vízállás, a vízjárás és a vízhozam összefüggéseinek felismerése. A tómedencék kialakulásának típusai példák alapján; a tavak pusztulásához vezető folyamatok, illetve azok összefüggéseinek bemutatása.</p> <p><i>A folyóvíz felszínformáló munkája</i> A folyóvíz felszínformáló munkáját befolyásoló tényezők megismerése; a folyók építő és pusztító munkája</p>	<p><i>Kémia:</i> víz, oldatok, oldódás, szén-sav, nitrátok.</p> <p><i>Fizika:</i> nyomás, áramlások, tömegvonzás, energia.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> eutrofizáció, vízi életközösségek.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> az erforrásokkal való etikus gazdálkodás, egyéni és társadalmi érdek, az egyéni felelősség felismerése, önkéntes segítő munka.</p>

	<p>következményeinek bemutatása, felszínformálási összefüggéseinek megismerése.</p> <p><i>A jég felszínformáló munkája</i> A belföldi és a magashegységi jég felszínformáló munkájának összevetése, jellemzése. Jellemz felszínformák felismerése képeken, következtetés kialakulási folyamatra.</p> <p>A karsztosodás folyamatának bemutatása, a tényezők közötti összefüggések felismerése. A felszíni és felszín alatti karsztformák jellemzése; a jellemz felszínformák felismerése képeken, terepen, következtetés a kialakulás folyamatára.</p> <p><i>A vízburok mint gazdasági erőforrás</i> A vízgazdálkodás feladatainak értelmezése; az ár- és belvízvédelem szerepének bemutatása hazai példákon; a veszélyhelyzetek kialakulásához vezető folyamatok megismerése; helyes és felelősségteljes magatartás veszélyhelyzetekben. A gazdaság vízigénye: kommunális és ipari vízellátás, öntözés, a vízenergia hasznosításának lehetőségei és korlátai. A vízi szállítás jellemzői; a víz mint idegenforgalmi tényező bemutatása hazai és nemzetközi példákon.</p> <p><i>A vízburok környezeti problémái</i> A legnagyobb szennyező források megnevezése; a szennyeződések élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján; az egyén lehetőségeinek és felelősségeinek feltárása a károsítás mérséklésében, a vízburok egyensúlyának megteremtésében. Az öntözés okozta környezeti problémák bemutatása. Az ivóvíz-biztosítás nehézségeinek és következményeinek, a vízzel való takarékoság lehetőségeinek megismerése információgyűjtés és feldolgozás alapján. (gyakorlat)</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Világtenger, beltenger, peremtenger, felföldi víz, talajvíz, talajnedvesség, belvíz, rétegvíz, artézi víz, hévíz, vízrendszer, fertőtlenítés, mocsár, láp, eutrofizáció, lefolyástalan terület, épült tengerpart, pusztuló tengerpart, szakaszjelleg, gleccser, moréna, karsztjelenség, karsztforma.</p>	
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Az óceánok és tengerek, tavak, folyók tanult példái. Karib (Antilla)-tenger, Csád-tó, Niger, Tanganyika-tó, Szt. Lőrinc-folyó; Eufrátesz, Holt-tenger, Jenyiszej, Léna, Ebro, Elba, Fekete-tenger, Rajna, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Odera, Olt, Szent Anna-tó, Vág, Visztula, Bodrog, Hernád, Mura, Szamos, Száva, szegedi Fehér-tó, Szelidi-tó, Tisza-tó; Golf-, Észak-atlanti-, Labrador-, Humboldt-, Oja-shio-, Kuro-shio-áramlás.</p>	

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A földrajzi övezetesség			Órakeret 12 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	
Az órakeret felhasználása	9	1	2	12
Elzeter tudás	Az éghajlat és az id járás fogalma, az éghajlati elemek felismerése. Az egyes kontinensek tipikus éghajlatának és Magyarország éghajlatának jellemz i. Az éghajlati elemek, az éghajlatot alakító és módosító tényez k szerepe. Éghajlati diagram olvasása. Az éghajlati övezetesség okai. A földrajzi övezetek egyedi jellemz i, az övezetekhez köt d tipikus tájak.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az oksági gondolkodás fejlesztése a földrajzi övezetességet kialakító tényez k közötti ok-okozati kapcsolatrendszerek megértésével, az éghajlat más földrajzi tényez k alakításában meghatározó jelent ségének, a természeti adottságok és a mez gazdasági tevékenység közötti, az éghajlat és a táplálkozás, a napi életvitel közötti összefüggések felismertetésével. A rendszerszemlélet fejlesztése a földrajzi övezetesség elemeinek megismerése során. Annak megértése, hogy az egyes elemekben bekövetkez változások az egész bolygónkra kiterjed övezetesség rendszerének megbomlásához is vezethetnek és átalakíthatják, illetve létében veszélyeztethetik az egyes társadalmak életterét.			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A szoláris és a valódi éghajlati övezetesség</i> A szoláris éghajlati övezetesség kialakulása törvényszer ségeinek, a valódi éghajlati övezetességgel való kapcsolatának, az övezetességet kialakító és módosító tényez k szerepének értelmezése, összefüggéseinek feltárása. Az övezetesség rendszerének meger sítése; az éghajlati és a földrajzi övezetesség közötti különbség indoklása.</p> <p>*A talajtípusok övezetes elrendez désének bemutatása, az egyes övezetekhez kapcsolódó meghatározó zonális talajtípusok jellemzése.</p> <p><i>A forró, a mérsékelt és a hideg földrajzi övezet (I-VI.)</i> Az övezetek kialakulása, elrendez dese, az ebben rejl törvényszer ségek és összefüggések feltárása; az övezetek tagolódásának törvényszer ségei. Az éghajlati jellemz k változásában megfigyelhet törvényszer ségek feltárása, más elemekkel való összefüggéseinek bemutatása. A természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve gazdálkodás kapcsolatának bemutatása; az összefüggések, ok-okozati</p>	<p><i>Fizika:</i> meteorológiai jelenségek fizikai alapjai.</p> <p><i>Matematika:</i> modellek és diagramok megértése, adatleolvasás.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> életfeltételek, életközösségek, biomok, ökológiai kapcsolatrendszerek, talaj, az él világ rendszerezése.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegegyeségek</p>

<p>kapcsolatok feltárása. * A talajtípusok övezetes elrendezésének bemutatása, az egyes övezetekhez kapcsolódó meghatározó zonális talajtípusok jellemzése. Példák megnevezése a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatára különböző éghajlati övekben.</p> <p>Övezeteket veszélyeztetet környezeti problémák és következményeik bemutatása.</p> <p>Gyakorlat</p> <p><i>A függleges övezetesség</i> A kialakulás összefüggéseinek, törvényszerűségeinek bizonyítása. A függleges övezetességben megnyilvánuló területi különbségek bemutatása példák alapján.</p>	<p>közötti tartalmi különbségek felismerése.</p> <p><i>Etika:</i> más kultúrák iránti érdeklődés.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szoláris és valódi éghajlati övezetesség, földrajzi övezetesség, övezet, öv, terület, vidék; zonális talaj, természetes élővilág, függleges övezetesség, erdőhatár, hóhatár.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	Társadalmi folyamatok a 21. század elején				Órakeret 6 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
Az órakeret felhasználása	4	1	1	6	
Elzárts tudás	A hazai településtípusok legfontosabb jellemzői, a különböző településtípusokon élők jellemző tevékenységei. Települések és szerepköreik konkrét példái. Az egyes kontinensek, kontinensrészek, országok népességének jellemzői, meghatározó jelentőségű települései.				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eltér kultúrák értékeinek felismertetése, a kultúrák közötti párbeszéd fontosságának, a vallás kultúraformáló szerepének megértetése. Érdeklődés és nyitottság kialakítása más vallások, kultúrák értékeinek megismerése iránt. Az idegen nyelvtudás fontosságának belátása. Bolygónk különböző térségeiben lejátszódó urbanizálódás eltérő vonásainak felismerése, a társadalmi-gazdasági fejlődéssel való összefüggésének belátása. A témához kapcsolódó média hírek kritikus értelmezése.				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Demográfiai folyamatok a 21. század elején I-II.</i> A népességszám-változás időbeli és területi különbségeinek,</p>	<p><i>Történelem,</i> <i>társadalmi és</i></p>

<p>okainak feltárása, következményeinek megfogalmazása; a fiatal és az öreged társadalmak jellemzőinek összevetése, következtetés társadalmi folyamatokra, problémákra.</p> <p>A népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezők megismerése, példák megnevezése ritkán és sűrűn lakott területekre.</p> <p>A népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzői (keresők, eltartottak).</p> <p>A demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó <i>egyszerű számítási feladatok</i> megoldása, <i>következtetések</i> levonása az eredmények alapján. Napjaink migrációs folyamatainak megismerése, konkrét példáinak bemutatása (pl. hírek, nyomtatott és digitális információforrások alapján), az okok feltárása. (gyakorlat)</p> <p><i>A népesség összetétele</i></p> <p>Az emberfajta (nagyasszok) területi elhelyezkedésének bemutatása.</p> <p>Állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzeti kisebbség fogalmának értelmezése konkrét példák alapján.</p> <p>A nyelvi sokszínűség jellemzése, a világnyelvek szerepének megértése.</p> <p>A világvallások elterjedésének, a vallás kulturális és a társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepének megismerése példák alapján.</p> <p><i>Településtípusok</i></p> <p>A települések csoportosítása különböző szempontok alapján példákkal.</p> <p>A falu és a város fejlődésének, szerepének, jellemzőinek összehasonlítása, példák különböző szerepkört betöltő településekre a szerepkörök átalakulására.</p> <p>Az egyes településtípusokon élők életkörülményének, az életmódjának összevetése; a tanya és a farm összehasonlítása.</p> <p><i>Urbanizáció</i></p> <p>A városodás és városiasodás fogalmának megismerése, kapcsolatok megértése; az urbanizációs folyamatok összehasonlítása a fejlett és a fejlődő világban; az agglomerációk kialakulásának bemutatása konkrét példákkal; a nagyvárosi élet ellentmondásainak feltárása a témához kapcsolódó szemelvények, adatok felhasználásával.</p>	<p><i>állampolgári ismeretek:</i> demográfiai folyamatok; vallás, nemzetiség, a városok kialakulása, urbanizáció jellemzői.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> emberfajta.</p> <p><i>Matematika:</i> logikus gondolkodás, matematikai eszközhasználat.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i> a nyelvtanulás fontossága (motiváció).</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> a vallás szerepe, más kultúrák értékeinek elismerése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Nagyassz, természetes szaporodás és fogyás, a népesedési folyamat szakaszai, népességrobbanás, korfa, fiatalodó társadalom, öregedő társadalom, születéskor várható élettartam, népsűrűség, világnyelv, világvallás, aktív és inaktív népesség, munkanélküliség, vendégmunkás; tanya, farm, falu, város, városszerkezet, agglomeráció.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Nyugat-európai, észak-amerikai és kelet-ázsiai népességtömörülés, a világvallások központjai.</p>

A továbbhaladás feltételei

A tanuló:

- rendelkezzen biztos természettudományos ismeretekkel a világegyetemről, a Naprendszer égitestjeiről; tudja azokat jellemezni, és ennek során alkalmazni fizikai és kémiai ismereteit,
- értse és tudja magyarázni az égitestek közötti kapcsolatokat, mozgástípusokat és ezek következményeit,
- tudja összehangolni megfigyeléseit, tapasztalatait a tanultakkal,
- rendelkezzen valós képzetekkel az égitestek egymáshoz viszonyított méreteiről, igazodjon el a csillagászati nagyságrendekben,
- legyen képes önálló feladatmegoldásra: a térképi és csillagászati ismeretekhez kapcsolódó mérésre, helymeghatározásra, időszámításra,
- ismerje a geoszférák kialakulását, felépítését, szerkezetét; fő jelenségeiket, folyamataikat és azok következményeit,
- tudja példákkal bizonyítani a közburok, a vízburok és a levegőburok közötti oksági összefüggéseket, kölcsönhatásokat és a mindennapi életre gyakorolt hatásaikat,
- értse és támassza alá konkrét példákkal a földrajzi övezetesség megnyilvánulásait, a bennük érvényesülő természeti és társadalmi kölcsönhatásokat a Föld különböző részein,
- ismerje az egyes geoszférák, a földrajzi övezetek és övek fő környezeti problémáit, megoldásuk lehetőségeit,
- értse meg, hogy a természet által nyújtott feltételek, erőforrások eltérnek a Földön és hasznosításuk mértéke, módja is különböző,
- lássa be a népesség, a települések elhelyezkedésének, a gazdálkodás lehetőségeinek összefüggéseit a földrajzi övezetességgel,
- tudja, hogy a Föld egységes rendszer, ahol a természeti és a társadalmi törvényszerűségek egyaránt érvényesülnek,
- rendelkezzen mind a természeti, mind a társadalomföldrajzi információk feldolgozásához szükséges elemi módszerek alkalmazásának képességeivel.
- alkalmazza a regionális földrajzban eddig megszerzett ismereteit az egyes témakörök feldolgozásakor.

10. évfolyam

Tematikai egység/Fejlesztési cél	A világgazdaság jellemző folyamatai				Órakeret 12 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám	
	8	2	2	12	
Elzets tudás	Alapvető gazdasági fogalmak: gazdaság, ipar, mezőgazdaság, szolgáltatás, bevétel, kiadás, adósság. A család mint a legkisebb gazdasági közösség működése. A világ meghatározó jelentőségű országainak alapvető gazdasági jellemzői. Magyarország gazdaságának fő vonásai				
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globalizáció fogalmának megértése, a jellemzők, a mozgatórugók, a folyamatok ellentmondásainak felismertetése. A pénzügyvilág alapvető folyamatainak megértése, intézményrendszerének megismertetése, az ismeretek mindennapi pénzügyi helyzetekben való alkalmazási képességének kialakítása. A hitelfelvétel esetleges veszélyeinek beláttatása. Érdeklődés felkeltése a napi pénzügyi-gazdasági folyamatok megismerése iránt. A témához kapcsolódó, médiában megjelenő hírek kritikus értelmezése. Pénzügyi döntések mérlegelési képességének, a vállalkozó szellem, kreatív állampolgárrá válás igényének kialakítása.				

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Nemzetgazdaságok és a világgazdaság I-III.</i> A nemzetgazdaságok átalakuló szerepének megértése, az állam piacgazdaságban betöltött szerepének megismerése. A gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók értelmezése, a területi különbségeinek példái: a centrum és periféria térségek jellemzői, kapcsolatrendszerük sajátos vonásai. Különböző típusú statisztikai forrásokból gyűjtött fejlettséget tükröző adatsorok értelmezése A gazdaság szerveződését befolyásoló természeti és társadalmi <i>telepítési</i> tényezők megismerése, szerepük átalakulásának példái. A gazdasági szerkezet, az egyes ágazatok változó szerepének megértése, a gazdasági szerkezet és társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggéseinek bemutatása országpéldákon. A gazdasági és a foglalkozási szerkezet kapcsolatának felismerése, a foglalkozási átrétegződés bemutatása példák alapján.</p> <p><i>Integrációs folyamatok</i> Az együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők értékelése; az integrációk fejlődési szintjeinek összehasonlítása, az</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az eltérő gazdasági fejlettség történelmi alapjai, Európa a 20. század második felében, gazdaságtörténet.</p> <p><i>Matematika:</i> statisztikai adatok értelmezése, kamatszámítás.</p> <p><i>Etika:</i> a pénz szerepe a mindennapi életben.</p>

<p>együttm ködés el nyeinek feltárása. A legfontosabb nemzetközi integrációk jellemzése.</p> <p><i>A globalizáció I-II.</i> A <i>globalizáció</i> értelmezése, feltételei, jellemzése; a <i>transznacionális vállalatok</i> (TNC) m ködésének, a termelésszervezés sajátosságainak bemutatása vállalatpéldákon; a globalizáció és a TNC-k kapcsolatának felismerése. A globalizáció következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásának bemutatása.</p> <p><i>A monetáris világ I-II.</i> A <i>mindennapok pénzügyi folyamatai</i>, a pénzügyi szolgáltatások megismerése (folyószámla, hitel, befektetés, értékpapírok, valuta), a t zsdé m ködésének jellemz i. Az <i>infláció</i> kialakulásában szerepet játszó tényez k bemutatása, az infláció következményeinek mérlegelése. A <i>hitelfelvétel és az eladósodás összefüggéseinek felismerése</i> az egyén, a nemzetgazdaság és a világgazdaság szintjén; az eladósodás és az adósságválság kialakulásának folyamata, az összefüggések feltárása. *A m köd t ke és a pénzt ke áramlásának jellemz i. A nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepének és feladatainak megismerése.</p> <p>A gazdasági, pénzügyi folyamatokhoz kapcsolódó <i>hírek, adatok gy jtése, értelmezése, vélemények ütköztetése</i>; egyszer valutaátváltási feladatok megoldása. <i>I-II. (gyakorlat)</i></p>	<p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a családi gazdálkodás, a jövedelem, hitelfelvétel.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Gazdasági szerkezet, GDP, GNI, piacgazdaság, költségvetés, integráció, területi fejlettségi különbség, K+F, globalizáció, pénzt ke, m köd t ke, zöldmez s / barnamez s beruházás, értékpapír, adósságválság, Nemzetközi Valutaalap (IMF), Világbank, WTO, OECD.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>A világ meghatározó jelent ség t zsdéinek helyszínei.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában			Órakeret 15 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	10	3	2	15
Elzeter tudás	Magyarország és a Kárpát-medence természetföldrajzi jellemz i. Magyarország társadalmi-gazdasági jellemz i, területi sajátosságainak vonásai, értékei és problémái.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A magyarsághoz, a hazához, a sz kebb és tágabb környezetükhöz való köt és meger sítése hazánk természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékeinek megismertetésével.</p> <p>A kedvez tlen népesedési folyamatok társadalmi, gazdasági következményeinek beláttatása.</p> <p>A kreatív, vállalkozó szemlélet gondolkodás megalapozása az egyén, a helyi és a regionális közösségek gazdaságfejl désében betöltött szerepének, lehet ségeinek felismertetésével.</p> <p>Az érdekl és felkeltése a sz kebb és tágabb környezetüket érint társadalmi-gazdasági folyamatok, illetve fejlesztések, döntések megismerése iránt.</p> <p>A földrajzi ismeretek alkalmazási képességének kialakítása a hazai földrajzi térben; a hazánkkal, a Kárpát-medencével kapcsolatos társadalmi-gazdasági tartalmú információk, hírek értelmezése, a kritikai gondolkodás fejlesztése.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A magyarországi társadalmi-gazdasági fejl és jellemz i I-III.</i> A természeti és társadalmi er források jellemzése. A gazdasági rendszerváltás következményeinek bemutatása. <i>Napjaink</i> jellemz társadalmi és gazdasági folyamatainak megismerése, a társadalmi– gazdasági fejl désre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján. (gyakorlat)</p> <p>A magyarországi régiók földrajzi jellemz i I-VI. Az egyes régiók jellemz er forrásainak megismerése, földrajzi adottságainak összehasonlító értékelése; a társadalmi– gazdasági központok megismerése. A társadalmi– gazdasági fejl és és fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az összefüggések feltárása, a lehetséges fejl dési utak, húzóágazatok prognosztizálása.</p> <p>A védelem alatt álló természeti, kulturális értékek, nemzeti parkok, világörökségi helyszínek értékeinek rendszerezése, idegenforgalmi szerepük feltárása. I-II. (gyakorlat)</p> <p>Az idegenforgalom társadalmi adottságainak (infrastruktúra, szolgáltatások) értékelése, a legfontosabb idegenforgalmi célpontok bemutatása. (gyakorlat)</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> Magyarország történelme.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> az épített környezet értékei.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> védett növények és állatok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> hazai tájakról készült leírások.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális</p>

<p><i>Az országhatáron átível kapcsolatok</i></p> <p>A regionális szervezések földrajzi alapjainak feltárása; eurorégiók a Kárpát– medencében, m kódésük értelmezése.</p> <p>Hazánk Európai Unióban betöltött szerepének megismerése, nemzetközi gazdasági kapcsolataink bemutatása.</p>		<p>információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> kulturális érték, a hazánkban él nemzetiségek kulturális értékeinek tisztelete.</p>		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természeti és társadalmi er források, gazdasági rendszerváltozás, eladósodás, m kód t ke-befektetés, területi fejlettségkülönbség, tranzitforgalom, gazdasági szerkezetváltás, húzóágazat, idegenforgalom, személygépkocsi-gyártás, vegyipar, ipari park, hungarikum, nyitott gazdaság, eurorégió.			
Topográfiai ismeretek	Magyarország megyéi, megyeszékhelyei és megyei jogú városai. Településpéldák az alábbi szempontokból: határátkel hely, vallási és kulturális központ, a kitermelés és az energiagazdaság központjai, élelmiszer-, gép- és vegyipari központ, válságterület települése, idegenforgalmi központ, védett természeti és kulturális érték helyszíne, világörökség helyszín.			
Tematikai egység/Fejlesztési cél	A társadalmi-gazdasági fejl és regionális különbségei Európában			Órakeret 16 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
	12	3	1	16
El zetes tudás	Az Európai Unióról tagállamai, a közösség m kódésének alapvet elemei, az egyes kontinensrészek természeti és társadalmi-gazdasági jellemz i.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az Európai identitástudat továbbfejlesztése az Európai Unió, illetve a kontinens országai természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetésével, az Unió tagországai által közösen megfogalmazott értékek iránti tisztelet, a felel s közösségi magatartás iránti igény kialakításával.</p> <p>Nyitottság kialakítása az országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt.</p> <p>Az Európai Unióval, illetve a kontinens országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdekl és kialakítása a közösséget, a kontinens országait érint témák, események megismerése iránt. Az Európai Unión belüli különbségek okainak felismertetése, az ezek kiegyenlítésére irányuló programok, alapok jelent ségének megértése.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Az Európai Unió I-II.</i> <i>Az együttműködés kialakulását és elmélyítését segítő tényezők, az ágazati és regionális együttműködés területei és konkrét példáinak megnevezése. Az Európai Unió mint gazdasági erő tér elhelyezése a világgazdaságban.</i> <i>A területi fejlettség különbség jellemzői, az eltérő gazdasági fejlettség okainak feltárása; a regionális politika lényegének megértése.</i></p> <p><i>A területi fejlettség különbségei Európában</i> <i>Az Európai Unió magterületei I-IV.</i> <i>Németország, Franciaország, a Benelux államok és az Egyesült Királyság gazdaságának szerepe az Európai Unió gazdaságában.</i></p> <p><i>Fejlett gazdaságú országok Európa közepén: Ausztria és Svájc gazdaságának összehasonlítása, a fejlődés sajátos vonásainak kiemelése.</i></p> <p><i>A gazdasági felzárkózást lehetővé tevő tényezők és nehézségeinek bemutatása: Olaszország; Spanyolország és Görögország. I-II.</i></p> <p><i>Kelet-Közép-Európa és Délkelet-Európa rendszerváltó országai I-II.</i> <i>A piacgazdaságra történő áttérés társadalmi és gazdasági következményeinek bizonyítása. Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Románia gazdasági fejlődésének összehasonlítása.</i> <i>A jugoszláv utódállamok (dél-szláv országok) eltérő fejlődési útjai, a fejlődést nehezítő társadalmi-gazdasági tényezők kiemelése.</i></p> <p><i>Kelet-Európa: az elhúzódó gazdasági átalakulás következményei Ukrajna gazdaságának példáján. Oroszország társadalmi-gazdasági fejlődésének sajátos vonásai, az ország világgazdasági szerepének alakulásában.</i></p> <p><i>Egy választott térség / ország megadott szempontok szerinti bemutatása I-III.</i> <i>Pl. prezentáció készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján. (gyakorlat)</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Európa a 20. század második felében, az Európai Unió kialakulása, Szovjetunió, szocializmus.</i></p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom: útleírások, tájleírások.</i></p> <p><i>Informatika: digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</i></p> <p><i>Etika: más kultúrák értékeinek tisztelete.</i></p>

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdasági unió, eurózóna, Schengeni egyezmény, uniós támogatás, területi fejlettségkülönbség, regionális politika, magterület, periféria terület, felzárkózás.
Topográfiai ismeretek	<p>Európa országai és fő városai. A magyarsághoz köztudott határon túli területek központjai.</p> <p>Antwerpen, Barcelona, Bilbao, Birmingham, Csernobil, Donyeck, Dubrovnik, Europort, Fiume (Rijeka), Genova, Gibraltár, Glasgow, Göteborg, Lyon, Manchester, Marseille, Milánó, Murmansk, Nápoly, Odessza, Rotterdam, Sevilla, Split, Strasbourg, Szentpétervár, Theszaloníki, Torino, Várna, Velence, Volgográd.</p> <p>Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Constantina, Dortmund, Drezda, Duisburg, Frankfurt, Galícia, Gdańsk, Genf, Graz, Halle, Hamburg, Hannover, Karlovy Vary, Katowice, Köln, Krakkó, Linz, Lipcse, Lódz, München, Ostrava, Ploiești, Plzeň, Rostock, Salzburg, Stuttgart, Szczecin, Trieszt, Zürich.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői			Órakeret 16 óra
Az órakeret felhasználása	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	Összes óraszám
Elzárts tudás	12	3	1	16
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az egyes kontinensek természetföldrajzi jellemzői, kontinensek, illetve azok meghatározó jelentőségű országcsoportjainak társadalmi-gazdasági és környezeti sajátosságai.</p> <p>A fejlett országok fejlődésének felismertetése a perifériatársadalmak problémáinak mérséklésében, a nemzetközi összefogás szükségességének beláttatása.</p> <p>A földi gazdasági élet folyamatos átrendeződésének felismertetése, okainak megértetése.</p> <p>Világunk természeti és társadalmi-kulturális sokszínűségének felismertetése, ezekben rejlő értékek megőrzése iránti felelősség kialakítása.</p> <p>Nyitottság kialakítása más országok természeti és kulturális értékeinek megismerése iránt.</p> <p>A Föld közeli és távoli országaival kapcsolatos hírek, információk értelmezése, érdeklődés felkeltése a közösséget, az egész emberiséget érintő témák, események megismerése iránt. Az általános emberi jogok (pl. az egészséges környezethez, a tanuláshoz való jog) érvényesülése iránti elkötelezettség, az emberi értékek iránti tisztelet kialakítása.</p> <p>A szociális kompetencia fejlesztése a segítségnyújtás szándékú, az emberi fejlődést szolgáló karitatív tevékenység tiszteletének, illetve az ebben való közreműködés képességének alakításával.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Ázsia regionális földrajza I-V.</i></p> <p><i>Délnyugat-Ázsia világgazdasági jelentőségének bemutatása; a szénhidrogénkincs szerepének igazolása a térség fejlődésében. A kultúrák találkozásának bemutatása Törökország példáján; Izrael fejlődésének társadalmi-gazdasági tényezői.</i></p> <p><i>Japán meghatározó szerepe Kelet- és Délkelet-Ázsia gazdasági fejlődésében.</i></p> <p><i>*Délkelet-Ázsia gyorsan iparosodott országainak fejlődési sajátosságai, az eltérő fejlődési utak magyarázata.</i></p> <p><i>A feltörekvő új gazdasági hatalmak (Kína és India) fejlődésének sajátos vonásai.</i></p> <p><i>*Délkelet-Ázsia gyorsan iparosodott országainak fejlődési sajátosságai, az eltérő fejlődési utak magyarázata.</i></p> <p><i>Ázsia elmaradott, szegény térségeinek bemutatása, a társadalmi-gazdaság problémák értelmezése és magyarázata.</i></p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: ókori öntözéses kultúrák (Egyiptom, Mezopotámia, India, Kína), világvallások gyarmatosítás, nagy földrajzi felfedezések, az Amerikai Egyesült Államok megalakulása.</i></p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom: útleírások,</i></p>

<p><i>Amerika regionális földrajza I-V.</i> Az Amerikai Egyesült Államok szerepének bemutatása a világ gazdasági és pénzügyi folyamatainak alakulásában. A gazdasági fejlődés sajátosságai, területi jellemzése, az összefüggések bizonyítása; az országon belüli gazdasági-területi átrendezés sajátos vonásainak és okainak bemutatása. A NAFTA USA-n kívüli tagországai (<i>Kanada és Mexikó</i>), szerepük az együttműködésben példák alapján. <i>Latin-Amerika</i> gazdasági fejlődését befolyásoló tényezők, társadalmi-történelmi adottságok bemutatása; a fejlettség területi különbségei, a gazdasági fejlődés gócpontjainak jellemzése. A fejlődés ellentmondásainak feltárása az adóparadicsomok példáján; az országok világ gazdasági szerepének bemutatása példák alapján. <i>Brazília</i> feltörekvő gazdaságának jellemzése, a fejlődést elősegítő és megnehezítő tényezők kiemelése.</p> <p><i>Afrika regionális földrajza I-II.</i> A gazdasági fejlődést befolyásoló természeti és társadalmi tényezők értékelése; a fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az okok feltárása, a gazdasági fejlődést nehezítő tényezők elemzése. <i>Észak-Afrika és trópusi Afrika földrajzi adottságainak összehasonlítása</i>, a társadalmi-gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái. A <i>Dél-afrikai Köztársaság</i> fejlődésében szerepet játszó tényezők bemutatása.</p> <p>Egy választott térség vagy ország megadott szempontok szerinti bemutatása pl. <i>prezentáció</i> készítésével különböző forrásokból gyűjtött információk alapján. <i>I-III. (gyakorlat)</i></p>	<p>tájéleírások.</p> <p><i>M vészetek:</i> távoli tájak népeinek kulturális értékei.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> más kultúrák értékeinek tisztelete.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Világgazdasági centrum-periféria, gyarmatosítás, posztindusztriális társadalom, technopolisz, hightech ágazat, K+F, duális gazdaság, demográfiai válság, feltörekvő ország, üdültsziget, adóparadicsom, ültetvény, farm, eladósodás, adósságválság, éhségövezet, OPEC.</p>
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Fülöp-szigetek, Indonézia, Irak, Irán, Malajzia, Tajvan; Algéria, Csád, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Guinea, Kenya, Libéria, Líbia, Marokkó, Nigéria, Tunézia; Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Bolívia, Chile, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Nicaragua, Panama, Venezuela. Adóparadicsomok és üdültszigetek példái. Abuja, Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó, Pretoria; Atlanta, Brazíliaváros, Buenos Aires, Caracas, Chicago, Dallas, Havanna, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Seattle, Washington.</p>

Tematikai egység/Fejlesztési cél	Globális kihívások – a fenntarthatóság kérd jelei			Órakeret 12 óra
	Új ismeretek	Gyakorlat	Ismétlés, mérés	
Az órakeret felhasználása	8	3	1	12
El zetes tudás	Az egyes kontinensek, országok feldolgozása során megismert konkrét környezeti problémák. Magyarország környezeti állapota, védend természeti és társadalmi– kulturális értékei. A Világörökség részeként megnevezett értékek megismertetése; a geoszférák környezeti problémáinak feltárása.			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Annak megértése, hogy a természeti és a társadalmi– gazdasági folyamatok közötti egyensúly meg rzése, a környezettudatos termelés és fogyasztás elvének érvényesülése Földünk jövője szempontjából alapvet fontosságú. A lokális folyamat – globális következmény elv értelmében az egyén és a helyi közösségek felel sségének belátása.</p> <p>A környezeti témák iránti folyamatos tájékozódás igényének, a környezetbarát termékek, eljárások megismerése iránti igény kialakítása, a témához kapcsolódó médiában elhangzó információk kritikus értelmezése.</p> <p>Törekvés a fogyasztási szokások környezeti szempontokat szem el tt tartó átalakítására, a tudatos fogyasztói magatartásra baráti és családi körben egyaránt.</p> <p>A természeti környezet, a természetes tájak és életközösségek sokszínűségében rejl szépség felismertetése, a meg rzését segít magatartásforma kialakítása. A témában megszerzett ismeretek tudatos alkalmazása a mindennapi életben, és majd kés bb a munka világában is.</p>			

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A globálissá váló környezetszennyezés és következményei</i> A szférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése, az összefüggések feltárása, a lokális szennyez és globális következményeinek igazolása példákkal; a környezetkárosodás életkörülményekre, életmin ségre gyakorolt hatásának bemutatása.</p> <p><i>Demográfiai válság</i> A <i>népességrobbanás</i> kialakulása, következményei, a folyamat összefüggéseinek, területi jellemz inek feltárása. Eltér népesedési folyamatok: csökken lélekszámú és intenzíven növekv társadalmak jellemz inek bemutatása példákon.</p> <p>*Urbanizációs válság A nagyvárosok terjeszkedése: az <i>urbanizációs folyamat</i> területi jellemz inek, ellentmondásainak, társadalmi-gazdasági következményeinek feltárása példákkal.</p>	<p><i>Kémia:</i> a szennyez ésékhöz kapcsolódó kémiai folyamatok, szennyez anyagok, gyártási folyamatok, m anyagok, égés.</p> <p><i>Biológia-egészségtan:</i> környezeti ártalmak, egészséges táplálkozás, hiánybetegségek, elhízás, GMO, rendszertan, védett növények és állatok.</p>

	<p>Élelmezési válság</p> <p>Az élelmiszertermelés és -fogyasztás területi ellentmondásainak felismerése. A fokozódó mez gazdasági termelés környezeti hatásainak igazolása példákkal.</p> <p>A bioszféra és a talaj sérülékenységének felismerése. A genetikailag módosított termékek el állításának, elterjedésének lehetséges hatásai.</p> <p>A biogazdálkodás jellemzése.</p> <p><i>A mind nagyobb mérték fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei I-III.</i></p> <p>A nyersanyag- és energiaválság kialakulásának folyamata. Az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodás lényegének megismerése, az alternatív energiaforrások hasznosítási problémáinak feltárása.</p> <p>A környezeti szempontok érvényesíthet ségének bemutatása a termelésben és a fogyasztásban, a fogyasztói társadalom és a <i>tudatos fogyasztói magatartás</i> jellemz inek összegy jtése, összevetése. (gyakorlat)</p> <p>A <i>hulladékkezelés és a hulladékgazdálkodás</i> fontosságának igazolása, a különböz megoldási lehet ség összevetése. (gyakorlat)</p> <p><i>A környezet- és a természetvédelem feladatai.</i></p> <p>Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehet ségei, a tevékeny közrem ködés példáinak bemutatása. A helyi szervez dések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás példái a környezet védelme és a fenntarthatóság eléréséért.</p> <p>A természeti- táji értékek és az emberiség kultúrkincsének védelmében tett lépések fontosságának, jelent ségének feltárása.</p> <p>A legfontosabb nemzetközi szervezetek tevékenységének bemutatása, a f bb egyezmények, irányelvek célkit zéseinek megismerése. A megvalósítás eredményeinek és nehézségeinek feltárása.</p> <p>A témakörhöz kapcsolódó aktualitások bemutatása források feldolgozásával. (gyakorlat)</p>	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> demográfia, urbanizáció.</p> <p><i>Fizika:</i> energia.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> családtervezés, tudatos fogyasztói magatartás.</p> <p><i>Informatika:</i> digitális információforrások használata, informatikai eszközök használata.</p> <p><i>Etika:</i> a jövő generációért érzett felel sség.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Elsivatagosodás, elszikesedés, talajpusztulás, ózonritkulás, globális klímaváltozás, savas csapadék, radioaktív szennyez és, biodiverzitás csökkenése, ivóvízellátás, vízhiány, vízszennyezés, népességrobbanás, élelmezési válság, urbanizációs problémák, fogyó és megújuló energiaforrások, energiahatékonyosság, veszélyes hulladék, szelektív hulladékgy jtés, hulladék újrahasznosítása, fenntarthatóság. ENSZ, FAO, UNESCO, WHO, WWF, Greenpeace, kiotói egyezmény.</p>	
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Környezeti világegyezmények aláírásának helyszínei. Regionális és globális hatású társadalmi-gazdasági és környezeti katasztrófák kipattanásának helyszínei.</p>	

A továbbhaladás feltételei

A tanuló:

- ismerje a gazdaság működésének folyamatát, fő ágainak jellemzőit, kiemelten a terciér és az információs szektor szerepét,
- tudja jellemezni a piacgazdaságot,
- értse a nemzetgazdaságok, az integrációk és a multinacionális vállalatok szerepét napjaink világgazdaságában, és tudja ezeket példákkal bizonyítani,
- ismerje fel a tőke szerepét a világgazdaság globalizálódásában,
- igazolja példákkal a világgazdasági szerepkörök térbeli és időbeli átrendeződését, értse azok okait,
- rendelkezzen hiteles ismeretekkel a Föld világgazdasági erőteréről, legjelentősebb ország-csoportjairól, országairól. Vegye észre hasonlóságukat és különbségeiket,
- értse az összefüggést a világgazdasági centrumok és perifériák szerepkörei között, tudja ezeket példákkal alátámasztani,
- ismerje fel és indokolja az európai integráció jelentőségét és ellentmondásait hazánk társadalmi-gazdasági életében, valamint hazánk szerepét a regionális térszervezésben,
- legyenek friss, aktuális ismeretei Magyarország társadalmi-gazdasági sajátosságairól, gazdaságának húzóágazatairól,
- értse meg és tudja példákkal bizonyítani a fogyasztói társadalom szerepét a világ környezeti és gazdasági problémáinak kialakulásában és azok világméretű válaszában,
- igazolja példákkal a helyi, a regionális és a globális környezeti problémák összefüggéseit és a megoldásukhoz szükséges nemzetközi összefogás szerepét,
- legyen képes különféle információhordozók földrajzi-környezeti tartalmának, önálló feldolgozására, értelmezésére, a hozzájuk kapcsolódó véleményalkotásra.

Kimeneti követelmények a 10. osztály végén

- Tudjon a tanuló helymeghatározásokat végezni a térképen, a földgömbön.
- Legyen képes térképi, időszámítási feladatok megoldására.
- Ismerje a geoszférák legfontosabb folyamatait és hatásukat a mindennapi életre.
- Rendelkezzen valós képzetekkel a környezet földrajzi elemeinek méretéről, a számokkal kifejezhető időbeli változások nagyságrendjéről.
- Ismerje a földrajzi övezetesség összetevőit.
- Támassa alá példákkal a bennük érvényesülő természeti és társadalmi kölcsönhatásokat.
- Értse a népesség földrajzi eloszlását és a települések elhelyezkedését meghatározó tényezőket.
- Tudja jellemezni a gazdasági élet fő ágait, ágazatait.
- Mutassa be szerepüket, jelentőségük változását.
- Ismerje a világgazdaság pólusait, a gazdaságban betöltött szerepüket.
- Értse az integrációs folyamat lényegét és fokozatait.
- Legyenek biztos ismeretei az egyes térségek, gazdasági régiók történeti és területi átrendeződéséről.
- Mutassa be a környezetkárosító tényezők földrajzi okait.
- Ismerje és igazolja példákkal a globális környezeti és gazdasági problémák kialakulását, mérséklésük lehetőségeit.
- Legyen képes a földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (különféle méretarányú és tartalmú térképek, statisztikai kiadványok, lexikonok, folyóiratok, szakirodalom, képek,

filmek, CD-romok, internet stb.) tartalmának értelmezésére információk, önálló gyjtésére és azok feldolgozására.

- Tudja megmutatni térképeken, bejelölni kontúrtérképeken a topográfiai fogalmakat; megfogalmazni azok földrajzi tartalmi jegyeit.
- Alkalmazza a megszerzett kulcskompetenciákat, amelyek meger sítéséhez, rendszerezéséhez a földrajz tanulása-tanítása hozzájárult.
- Földrajzi tanulmányainak befejezése után is legyen igénye a földrajzi-környezeti problémák megismerésére, megértésére.
- Személyiségét jellemezze a környezete iránt érzett felel sségtudat és tenni akarás.

A FEJLESZTÉS VÁRT EREDMÉNYEI A KÉT ÉVFOLYAMOS CIKLUS VÉGÉN

A tanulók legyenek képesek a különböző szempontból elsajátított földrajzi (általános és leíró természet-, illetve társadalom-, valamint gazdaságföldrajzi) ismereteik szintetizálására. Rendelkezzenek valós képzetekkel a környezeti elemek méreteir l, a számszer en kifejezhet adatok és az id beli változások nagyságrendjér l.

Legyenek képesek a térkép információforrásként történ használatára, a leolvasott adatok értelmezésére. Ismerjék fel a Világegyetem és a Naprendszer felépítésében, a bolygók mozgásában megnyilvánuló törvényszer ségeket.

Tudjanak tájékozódni a földtörténeti id ben, ismerjék a kontinenseket felépít nagyszerkezeti egységek kialakulásának id beli rendjét, földrajzi elhelyezkedését.

Legyenek képesek megadott szempontok alapján bemutatni az egyes geoszférák sajátosságait, jellemz folyamatait és azok összefüggéseit. Lássák be, hogy az egyes geoszférákat ért környezeti károk hatása más szférákra is kiterjedhet.

Legyenek képesek a földrajzi övezetesség kialakulásában megnyilvánuló összefüggések és törvényszer ségek értelmezésére.

Legyenek képesek alapvet összefüggések és törvényszer ségek felismerésére és megfogalmazására az egész Földre jellemz társadalmi-gazdasági folyamatokkal kapcsolatosan.

Tudják elhelyezni az egyes országokat, országcsoportokat és integrációkat a világ társadalmi-gazdasági folyamataiban, tudják értelmezni a világgazdaságban betöltött szerepüket.

Legyenek képesek összevetni és értékelni az egyes térségek, illetve országok eltér társadalmi-gazdasági adottságait és az adottságok jelent ségének id beli változásait.

Ismerjék a globalizáció gazdasági és társadalmi hatását, értelmezzék ellentmondásait.

Ismerjék a monetáris világ jellemz folyamatait, azok társadalmi-gazdasági hatásait.

Ismerjék hazánk társadalmi-gazdasági fejl désének jellemz it, a gazdasági fejlettség területi különbségeit és ennek okait.

Példákkal támasszák alá Európai Unió egészére kiterjed , illetve a környezet országokkal kialakult regionális együttm ködések szerepét

Tudják elhelyezni hazánkat a világgazdaság folyamataiban.

Tudják példákkal bizonyítani a társadalmi-gazdasági folyamatok környezetkárosító hatását, a lokális problémák globális következmények elvének érvényesülését. Ismerjék az egész Földünket érint globális társadalmi és gazdasági problémákat.

Tudjanak érvelni a fenntarthatóságot szem el tt tartó gazdaság, illetve gazdálkodás fontossága mellett.

Ismerjék az egyén szerepét és lehet ségeit a környezeti problémák mérséklésben, nevezzék meg konkrét példáit.

Legyenek képesek természet-, illetve társadalom- és gazdaságföldrajzi megfigyelések

elvégzésére, a tapasztalatok rögzítésére és összegzésére.

Legyenek képesek különböző nyomtatott és elektronikus információhordozókból földrajzi tartalmú információk gyűjtésére és feldolgozására, az információk összegzésére, a lényeges elemek kiemelésére. Ennek során alkalmazzák digitális ismereteiket.

Legyenek képesek véleményüket a földrajzi gondolkodásnak megfelelően megfogalmazni, logikusan érvelni.

Tudják alkalmazni ismereteiket földrajzi tartalmú problémák megoldása során a mindennapi életben.

Tudják földrajzi ismereteiket felhasználni különböző döntéshelyzetekben.

Legyenek képesek a társakkal való együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor.

Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan gyarapítsák tovább földrajzi ismereteiket.

Legyenek képesek topográfiai tudásuk alkalmazására más tantárgyak tanulása során, illetve a mindennapi életben.

Ismereteik alapján biztonságosan tájékozódjanak a földrajzi térben, illetve az azt megjelenítő különböző térképeken. Ismerjék a tananyagban meghatározott topográfiai fogalmakhoz kapcsolódó tartalmakat.

FÖLDRAJZ

Specializáció, fakultáció (emelt szint)

11-12. évfolyam

Felkészíteni a jelölteket az érettségi vizsga sikeres letételére, a földrajzi-környezeti ismeretek és kompetenciák középszintnek megfelelő, gyakorlat-központú teljesítésére:

- a köznapi m veltség részét képez friss, aktuális tényismeretekkel,
- az ismeretek és a mindennapi életben tapasztalt természeti-társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok és jelenségek összekapcsolódásával, értelmezésével, és magyarázatával,
- a praktikus ismeretek alkalmazásával,
- a jelenségek, folyamatok átfogó rendszerként való értelmezésével, általánosítással, a szintézis megfogalmazásával,
- a földrajzi-környezeti témákhoz kapcsolódó információhordozók kiválasztásával, információtartalmuk feldolgozásával: konkrét adatok, tények megállapításával, tendenciák érzékeltetésével; az információk szelektív felhasználásával,
- a földrajzi-környezeti ismeretek összefüggéseinek és kölcsönhatásainak felismerésével, példákkal történ bemutatásával,
- különböz típusú térképek információ-tartalmának olvasásával, magyarázatával,
- a topográfiai ismeretek rögzítésével térképvázlatokon, kontúrtérképeken,
- adatok ábrázolásával, egyszer gyakorlati és számítási feladatok megoldásával,
- térképvázlatok, sematikus vázlatrajzok készítésével,
- a földrajzi-környezeti szemléletet és gondolkodás elemi érvényesítésével, az önálló véleményalkotás biztosításával és gyakorlásával,
- a környezettudatos, érték rz életmód, a környezetért felel s magatartás példáival,
- a társadalomföldrajzi szemlélet el térbe helyezésével,
- az írásbeli vizsgára történ felkészülés-felkészítés kapcsán az újszer feladattípusok és megoldásuk gyakorlásával, készség szint elsajátításával,
- a szóbeli vizsga eredményességét segít szabatos szaknyelv használatával, a felelet logikus felépítésével; feleletterv, témavázlat készítésével, forráselemzéssel.

A témakörök kiemelt fejlesztési feladatait kerettantervünk el z fejezetei tartalmazzák (7–10. osztály)

Az érettségi követelmények egy része az általános iskolai tananyaghoz kapcsolódik (pl. a regionális földrajz), így a felkészítéshez-felkészüléshez szükséges azok áttekintése, felfrissítése, aktualizálása is.

Mivel az érettségi követelmények szervesen az el z évfolyamok ismeretanyagára épülnek, fejlesztési feladataikat tartalmazzák, a felkészítés során a szintézis megteremtése, az ismeretek újraértelmezése, magasabb szintre emelése a földrajzi kompetenciák meger sítése, alkalmazása jelenti a további fejlesztést.

A HETI ÉS ÉVES ÓRASZÁMOK

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
11. évfolyam	3	108
12. évfolyam	3	93

ÓRATERV

Témakörök	Az órák felhasználása			
	Új ismeretek	Gyakorlati óra ^{***}	Ismétlés, összefoglalás, mérés- értékelés	Összes óraszám kerettantervben leírt / helyi tanterv
11. évfolyam				
I. Térképészeti ismeretek	3	2	1	6
II. Kozmikus környezetünk	7	2	1	10
III. A geoszférák földrajza	34	4	2	40
IV. A természetföldrajzi övezetesség	16	2	2	20
V. A természetföldrajzi övezetesség hatása a társadalmi-gazdasági életre	11	2	2	15
VI. Helyi adottságok	4	1	1	6
<i>Év végi összefoglalás^{****}</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>11</i>	<i>11</i>
Összesen	75	13	20	108
12. évfolyam				
VII. A világ változó társadalmi-gazdasági képe	21	2	1	24

VIII. A világgazdaságban különböző szerepet betölt régiók, országcsoportok és országok	15	2	1	18
IX. A globális környezeti problémák földrajzi vonatkozásai	8	2	1	11
X. Európa és a többi kontinens regionális földrajzi jellegzetességei	15	2	1	18
XI. Hazánk helye és kapcsolatai a Kárpát-medencében és Európában	14	2	1	17
<i>Év végi összefoglalás****</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>5</i>	<i>5</i>
Összesen	73	10	10	93

11. évfolyam

Évi óraszám: 108 óra

Belép tevékenységformák

Földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszer vázlatábrák, folyamatábrák, térkép-vázlatok készítése.

A csillagászat tudománytörténeti fejlődésének jelentős állomásait, a Világegyetem kialakulásának főbb elméleteit bemutató tanulói kiselőadások.

A Nap szerkezetének és folyamatainak bemutatása keresztmetszeti ábrák, folyamatábrák alapján.

Tanulói kiselőadások a földtörténeti kor meghatározás néhány elvéről.

A lemeztektonikai folyamatok szerkezeti következményeinek összefüggése az ásványkincsek elhelyezkedésével esetelemzés alapján.

A légköri jelentések felismerése, összehasonlítása időjárási térképeken, egyszer prognózisok készítése m holdfelvételek alapján.

Adatok gyűjtése a vízburok környezeti problémáiról, javaslat a különféle megoldási lehetőségekre.

Az egyes övezetek, övek, területek sajátos környezeti problémáinak feltárása.

A természeti erőforrások övezetes elrendeződésének bizonyítása.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

Térképészeti ismeretek

6 óra

A földrajzi környezet ábrázolásának lehetőségei. A különböző tartalmú és fajtájú térképeken közölt információk alkalmazása. A térképekkel kapcsolatos mérési és számítási feladatok megoldása. Az új térképezési módszerei és gyakorlati felhasználási lehetőségei.

Kozmikus környezetünk

10 óra

A csillagászat tudománytörténeti fejlődésének jelentős állomásai, a Világegyetem kialakulásának főbb elméletei. A Föld mozgásai és azok földi következményei. Időszámítással kapcsolatos gyakorlati feladatok megoldása. A Föld kozmikus környezetének sajátosságai. A Naprendszer felépítése és annak földi következményei. A Nap szerkezetének és folyamatainak jellemzése.

A geoszférák földrajza

40 óra

A k zetburok

Tájékozódás a földtörténeti id egységek eseményeiben, az skörnyezeti változások hatásának bemutatása, pl. az él világ fejl désére. A földtörténeti kormeghatározás néhány elve. A Föld gömbhéjas szerkezete, részletes bels felépítése és a Föld nagy szerkezeti egységei. A k zetlemezek mozgásának geológiai és az ember mindennapi életével összefügg következményei. A lemeztectonikai folyamatok szerkezeti következményei, összefüggései az ásványkincsek elhelyezkedésével. A szárazföldek fejl désének folyamata, az felszínfejl dés id beli változásai. A leggyakoribb ásványok és k zetek felismerése. A bels és küls er k felszínformáló szerepe. A szárazföldek felszínfejl désének legfontosabb lépései.

A légkör

A légkör szerkezete, anyagi felépítése és annak változásai. A légkörben lezajló folyamatok törvényszer ségei, az éghajlati elemek közötti kölcsönhatások. Az id járási elemekkel kapcsolatos számítási feladatok megoldása, az id járás-jelenségek értelmezése és a változások okainak magyarázata. A legf bb felh típusok és azok id járási összefüggései. Az id járás-változások biológiai hatásai. A légkör szennyezettségének helyi, regionális és globális következményei.

A vízburok

A felszíni és felszín alatti víztípusok, azok f bb jelenségei, a társadalmi-gazdasági életben betöltött szerepük. Az óceánok és tengerek földrajzi jellegzetességei. A tenger természeti er forrás szerepének bemutatása példák alapján. A vízgazdálkodás f bb fogalmai és tevékenységei. A vízszennyezés helyi és az egész bolygóra kiható problémái. A vízburok környezeti problémái, javaslat a különféle megoldási lehet ségekre.

A talaj

A talaj keletkezése, fejl dési folyamata, a talajpusztulás veszélyei.

A geoszférák kölcsönhatásai

A geoszférák közötti összefüggések bemutatása példák segítségével. A geoszférák legf bb környezeti problémáinak társadalmi-gazdasági és szemléleti okai, következményeinek bemutatása példák alapján. Megel zési és megoldási javaslatok.

A természetföldrajzi övezetesség

20 óra

A szoláris éghajlati övezeteket kialakító tényez k. Az éghajlati övezetesség meghatározó szerepe a többi természeti tényez jellemz ink kialakulásában. A földrajzi övezetek, övek területek hasonló és eltér vonásainak bemutatása, jellemzésük. A vízszintes és a függ leges övezetesség kapcsolata. A függ leges övezetesség területenként eltér vonásainak magyarázata.

Az egyes övezetek, övek, területek sajátos környezeti problémái, példák felsorolása a megoldásukra.

A természetföldrajzi övezetesség hatása a társadalmi-gazdasági életre

15 óra

A természetföldrajzi övezetesség hatása a társadalmi-gazdasági életre. A természeti erőforrások övezetes elrendeződésének bizonyítása. A földrajzi övezetesség és az eltartóképeség összefüggései. Példák felsorolása az élelmiszertermelés övenként eltérő lehetőségeire. A társadalom természetalkító tevékenységének, a földrajzi környezet változásainak bemutatása az egyes övezetekben, övekben. A természetföldrajzi övezetesség hatása a népesség és a települések jellemzőire. Az urbanizáció eltérő vonásai a világ fejlett és fejlődő térségeiben. A népességgel kapcsolatos alapfogalmak, a népesség-növekedés időbeli alakulása, okai környezeti hatásai. A térbeli elosztást meghatározó legfontosabb tényezők, a területi megoszlás különbségei. Az urbanizáció és a térbeli népességmozgások lényeges vonásai és következményei.

**Összefoglalás,
ellenőrzés
gyakorlás**

11 óra

Helyi adottságok

6 óra

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudjon helymeghatározási és térképészeti számításokat végezni. Legyen képes egyszerre időszámítási és csillagászati földrajzi feladatokat megoldani. Tudja bemutatni a földi szférák szerkezetét, felépítését, legfontosabb folyamatait ábrák és modellek segítségével. Mutassa be az egyes szférák folyamatainak hatását a mindennapi életre. Ismerje a földi szférákat veszélyeztető környezetkárosító folyamatokat. Tudja megmagyarázni a természeti környezet és a társadalmi-gazdasági folyamatok közötti alapvető összefüggéseket.

12. évfolyam

Évi óraszám: 93 óra

Belép tevékenységformák

A gazdasági ágazatok történeti jelentőségének változásait bemutatni.

A nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának folyamata az integráció szükségesség és legfontosabb lépései.

A piacgazdaság működésének elve.

A munkaerő mozgásának legfontosabb irányai és hatása a gazdasági fejlődésre.

A jelentősebb nemzetközi pénzügyi szervezetek, szerepük a világ- és nemzetgazdasági folyamatokban.

Az Európán kívüli gazdasági tömörülések jelentőségének bemutatása.

Az egyedi szerepköröket betöltő országok jelentősége világgazdaság működésében, esetelemzés alapján.

A környezetvédelem nemzetközi szervezeti, a nemzetközi egyezmények legfontosabb céljai és elvei tanulói kiselőadások alapján.

Az észak-dél probléma lényegének feltárása és példákon történet bemutatása.

A magyarországi regionális fejlettségi különbségek okai és következményei.

A nemzetközi gazdasági kapcsolataink, különös figyelemmel a regionális együttműködés szükségességére.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

A világ változó társadalmi-gazdasági képe

24 óra

Földünk országainak csoportosítása a környezetben elfoglalt helyük szerint. A gazdasági ágazatok történeti változásai példák alapján. A gazdaság legfontosabb ágazatai. A szerkezetváltás folyamata. A legfontosabb gazdasági ágazatok telepítési tényezői, azok változásai. A területfejlesztés technikai feltételei és módjai. Az infrastruktúra jelentősége és kapcsolata az életminőséggel. Az energiagazdaság jelentősége és átalakulása. A mezőgazdaság termelési típusai és területi elhelyezkedésük. A gazdasági-társadalmi fejlettség mérésére alkalmas legfontosabb mutatók. A nemzetközi munkamegosztás és a világkereskedelem kialakulásának folyamata, az integráció szükségessége és legfontosabb lépései. A volt szocialista országok gazdasági rendszerváltásának problémái. A piacgazdaság működésének elve. A munkaerő mozgásának legfontosabb irányai és hatása a gazdasági fejlődésre. A jelentősebb nemzetközi pénzügyi szervezetek, szerepük a világ- és a nemzetgazdasági folyamatokban.

**A világgazdaságban
különböz szerepet
betölt régiók,
országcsoporthok és
országok**

18 óra

A világgazdasági központok és peremterületek, világgazdasági szerepük. Az Európán kívüli gazdasági tömörülések jelent sége. A gazdasági, a politikai és a katonai tömörülések kapcsolata, a különböz alapú függ ségi viszonyok kialakulása. Példák felsorolása a különböz egyedi szerepköröket betölt országokra, jelent ségük a világgazdaság m ködésében. A mindennapi élet jellemz gazdasági folyamatainak bemutatása példákon keresztül.

**A globális környezeti
problémák földrajzi
vonatkozásai**

11 óra

A legf bb globális problémák és azok kialakulásának természeti, társadalmi-gazdasági okai. Példák felsorolása a megoldási lehet ségekre. A túlnépesedés, a termelés és a fogyasztás regionálisan jelentkez társadalmi következményei, és azok esetleges megoldási lehet ségei. A környezetvédelem nemzetközi szervezeti, a nemzetközi egyezmények legf bb céljai és elvei.

**Európa és a többi
kontinens regionális
földrajzi
jellegzetességei**

18 óra

Az egyes kontinensek természeti és társadalmi-gazdasági jellemz i, tipikus tájainak bemutatása. Az eltér társadalmi-gazdasági fejlettség területek, a világgazdaságban kiemelked jelent ség országcsoporthok és országok bemutatása Európában, Afrikában, Amerikában és Ázsiában. Ausztrália természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságai. Az észak-dél probléma lényege és példákon történ bemutatása. Az európai országok szerepének bemutatása a kontinensen, illetve a világgazdaságban. A társadalmi-gazdasági adottságok közös és eltér vonásainak kiemelése. Az EU kialakulásának gazdasági-társadalmi alapjai, m ködésének jellemz földrajzi vonásai, a b vítés lehet ségei és korlátai. Az egyes területei és országai közötti hasonlóságok és különbségek. A tagországok közös és egyéni nemzeti érdekeinek bemutatása, az okok magyarázata.

**Hazánk helye és
kapcsolatai a
Kárpát-medencében
és Európában**

18 óra

Magyarország földrajzi helyzetének, tájainak, a medencejelleg érvényesülésének bemutatása. A központi fekvés és a tranzit-jelleg el nye és hátrányai. Hazánk népességföldrajzi folyamatai és azok következményei. A népesség nemzetési összetételének változásai és következményei a Kárpát-medencében. A társadalmi-gazdasági átalakulás folyamata és következményei a Kárpát-medencében. Magyarország társadalmi-gazdasági fejlődésének történelmi háttere, a térszerkezet változásának tendenciái. Magyarország gazdaságának jellemz vonásai, területi és szerkezeti átrendezése s annak okai. Az élelmiszergazdaság szerepe hazánk gazdasági életében. Hazánk idegenforgalmi vonzereje, az idegenforgalom fejlesztésének lehet ségei. A hazai tájak és régiók eltér természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági képének bemutatása. A hazai

regionális fejlettségi különbségek okai és következményei. A nemzetközi gazdasági kapcsolatainak okai. A regionális együttműködés szükségessége és nehézségei a Kárpát-medencében. A környezetvédelem hazai stratégiai és intézményei. A környezetgazdálkodás hazai elveink ismertetése példák alapján. Magyarország legfontosabb természeti, kulturális és környezeti értékei, gazdasági és tudományos eredményei.

Összefoglalás, ellenőrzés, gyakorlás

4 óra

A továbbhaladás feltételei

A tanuló tudja jellemezni a gazdasági élet legfontosabb ágait, ágazatait, mutassa be szerepük, jelentőségük változását. Tudja értelmezni a világ különböző térségeiben megfigyelhető integrációs folyamatokat, a világgazdaságban betöltött szerepüket. Legyen képes bemutatni a világgazdasági pólusok helyét, szerepét a világ társadalmi-gazdasági rendszerében, kapcsolatukat a fejlődő világgal. Tudja elemezni különböző térképi információk felhasználásával az egyes térségek, gazdasági régiók történelmi és területi átrendeződését. Tematikus térképek segítségével tudja bemutatni a környezetkárosító tényezők földrajzi megjelenését. Következtessen ezekből a globális veszélyek kialakulására. Tudja példákkal alátámasztani a növekvő termelési és fogyasztási igények környezeti hatásait.